

Concept model Veilige Kerk in de PKN kerken van Hendrik-Ido-Ambacht

Voorwoord

De PKN kerken in Hendrik-Ido-Ambacht hebben in november 2023 de commissie Veilige Kerk ingesteld om te komen tot een protocol voor het aanstellen van vertrouwenspersonen. De commissie heeft naar aanleiding van de bestaande aanbevelingen onderstaand document opgesteld. Dit document bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Informatie over achtergrond en context voor kerkelijke gemeente/kerkplek waar vertrouwenspersonen¹ worden aangesteld.
2. Aanstelling en inzet van vertrouwenspersonen.
3. Het profiel en de taken van de vertrouwenspersoon.
4. Meldprotocol als handreiking voor vertrouwenspersonen bij melding.
5. Model overeenkomst van opdracht m.b.t. vertrouwenspersoon.
6. Aanbevelingen

1. Informatie: achtergrond en context

De Protestantse Kerk in Nederland wil een veilige kerk zijn; een plaats waar mensen in vrijheid en vertrouwen samenkomen om hun geloof gestalte te geven. Dat betekent een gemeenschap zonder (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, intimidatie of dreiging.

Het (blijven) werken aan een veilige gemeenschap of kerkplek is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dat houdt in dat de leden elkaar met respect behandelen, dat degenen die speciale taken en opdrachten (ambten) vervullen, zich bewust zijn van hun positie en onderkennen dat machtsverschillen in de omgang met anderen een rol kunnen spelen. Dat geldt voor zowel professionals als vrijwilligers.

De kerkenraad van elke gemeente of kerkplek dient zich bewust te zijn van het feit dat een veilige kerk vraagt om plaatselijk beleid en uitvoering daarvan in de praktijk. Een belangrijk element is werk maken van preventie. Dat bestaat uit: doordacht vrijwilligersbeleid, de aanstelling van - bij voorkeur twee - (gemeente)vertrouwenspersonen in een kerkplek of (ring van) gemeente(n) en de introductie van de VOG².

De landelijke kerk biedt een aantal handreikingen aan ter ondersteuning van effectief preventiebeleid. Zoals ook dit document dat gaat over vertrouwenspersonen.

¹ Voor deze vrijwilligerstaak zijn verschillende benamingen in omloop geraakt, zoals interne, plaatselijke of gemeentevertrouwenspersoon. Tevens bestaat de mogelijkheid om een of meer externe vertrouwenspersonen te benoemen. Dit zijn doorgaans professionals; zie hiervoor onder andere www.lvvy.nl. De keuze is aan de kerkenraad.

² De introductie van de VOG voor pastorale professionals en vrijwilligers die met bepaalde groepen werken, is door de generale synode in november 2019 aanvaard. De VOG kan pas verplicht worden gesteld wanneer hierover in de kerkorde een bepaling is opgenomen; dit is thans (begin 2024) nog niet het geval. Het GCKO heeft wel een voorstel gedaan voor VOG en vertrouwenspersoon. Tot nader order wordt wel aanbevolen dat vrijwilligers die met kwetsbare groepen (zoals jeugd en jongeren) werken, een (gratis) VOG overleggen.

2. Over aanstelling en inzet van vertrouwenspersonen

Het is van belang dat vertrouwenspersonen bekend zijn met de gemeente of kerkplek, zodat ze weten hoe het kerkelijk leven in elkaar steekt. Ze behoren niet (meer) tot de kring van kerkenraad en/of taakdragers, zodat ze vrij en onafhankelijk kunnen handelen. Dat komt hun betrouwbaarheid voor kerkleden die contact willen zoeken ten goede. Dienstdoende predikanten komen daarom niet in aanmerking voor deze functie. Sommige kerkleden zijn door hun professe extra bekend met het thema 'sociale veiligheid', zoals mensen in het onderwijs, de zorg of andere vormen van dienstverlening. Dat kan een voordeel zijn.

Vertrouwenspersonen werken in opdracht van, maar niet namens, de (algemene) kerkenraad. Zij kunnen dan ook onafhankelijk van de (algemene) kerkenraad handelen.

De (algemene) kerkenraad voert een transparante wervings- en selectieprocedure voor deze functie. Vervolgens wordt een overeenkomst van opdracht voor deze vrijwilligerstaak afgesloten (zie model onder 5). Daarnaast worden afspraken gemaakt over op declaratiebasis te vergoeden kosten, zoals reis- en trainingskosten.

De vertrouwenspersonen verklaren zich door de acceptatie van hun functie akkoord met de inhoud van de gedragscode³ en overhandigen bij de start van hun werk een VOG aan de (algemene)kerkenraad⁴.

In de regel zijn er twee vertrouwenspersonen, een vrouw en een man. Gemeenteleden hebben dan een keuze wie ze willen benaderen en de vertrouwenspersonen zelf hebben iemand om mee te overleggen en samen te werken. De vertrouwenspersonen werken met het meldprotocol (zie onder 4) en volgen, waar nodig, de beschikbare handreikingen zoals het Protocol voor gemeenten die worden geconfronteerd met (seksueel) misbruik in pastorale en gezagsrelaties⁵. Gemeenteleden kunnen bij vertrouwenspersonen terecht met hun verhaal, vragen, vermoedens en meldingen. Afhankelijk van de situatie kan de vertrouwenspersoon verwijzen en de melder bijstaan in gesprekken met anderen en bij aangiftes en klachtenprocedures. Zij doen niet aan waarheidsvinding en gaan niet zelf op onderzoek uit. De vertrouwenspersonen zijn geen therapeut, mediator, pastoraal medewerker of advocaat. Zij staan naast het gemeentelid dat zich bij hen meldt, hebben een luisterende taak en ondersteunen de betreffende persoon. Vertrouwenspersonen kunnen bij vermoedens van misbruik binnen de gemeente ook zelf proactief iemand benaderen.

Vertrouwenspersonen vragen in de gemeente op beleids- en uitvoerend niveau met regelmaat aandacht voor preventie tegen grensoverschrijdend gedrag en zijn alert op de uitvoering van het beleid van de kerkenraad op dit terrein.

³ Zie model 'gedragscode voor vrijwilligers in het kader van een veilige gemeente' (najaar 2022) op <http://www.protestantsekerk.nl>

⁴ Het is ook mogelijk om als buurgemeenten of ring van gemeenten gezamenlijk twee (of meer) vertrouwenspersonen aan te stellen. Zie daarvoor het model 'gemeentevertrouwenspersonen in de ring' op <http://www.protestantsekerk.nl>

⁵ Dit protocol is onder meer te vinden op <http://www.smpr.nl/> Dit meldpunt seksueel misbruik in de kerk is een samenwerkingsverband van negen kerkgenootschappen, waaronder de Protestantse Kerk in Nederland.

3. Profiel en taken van de vertrouwenspersonen

Bij het profiel van een vertrouwenspersoon spelen de volgende elementen een rol:

Kennis en vaardigheden:

- hbo of wo werk- en denkniveau.
- professionele gespreksvaardigheden.
- verplicht tot geheimhouding (net als ambtsdrager), ook tegen de melder over eventuele andere casuïstiek.
- in staat te bepalen wanneer de grenzen van de eigen taak bereikt zijn en te kunnen doorverwijzen.
- aantoonbare kennis van de problematiek van machtsmisbruik (na volgen van scholing).
- kennis van de sociale kaart, waaronder Meldpunt SMPR, Veilig Thuis, procedure bij de politie.
- kennis van de kerk (cultuur en structuur).

Persoonlijke kenmerken:

- lid van de Protestantse Kerk in Nederland.
- communicatief vaardig.
- integere en evenwichtige persoonlijkheid.
- luisterende en respectvolle houding.
- empathisch vermogen.
- betrouwbaar.
- onbevooroordeeld, open en neutraal.
- inzicht in eigen handelen en reflectief.
- kan flexibel inspelen op wisselende situaties.
- kan grenzen stellen aan wat een ander mag verwachten en kan verwachtingen hanteren.

De taken van de vertrouwenspersoon richten zich op volgende aspecten:

Voorlichting en preventie:

- zichtbaar zijn in de gemeente (middels kerkblad en website) en voor taak- en ambtsdragers van de gemeenten.
- aanjager zijn van het gesprek over 'veilige gemeente' op verschillende niveaus van het kerkenwerk.

Signaleren:

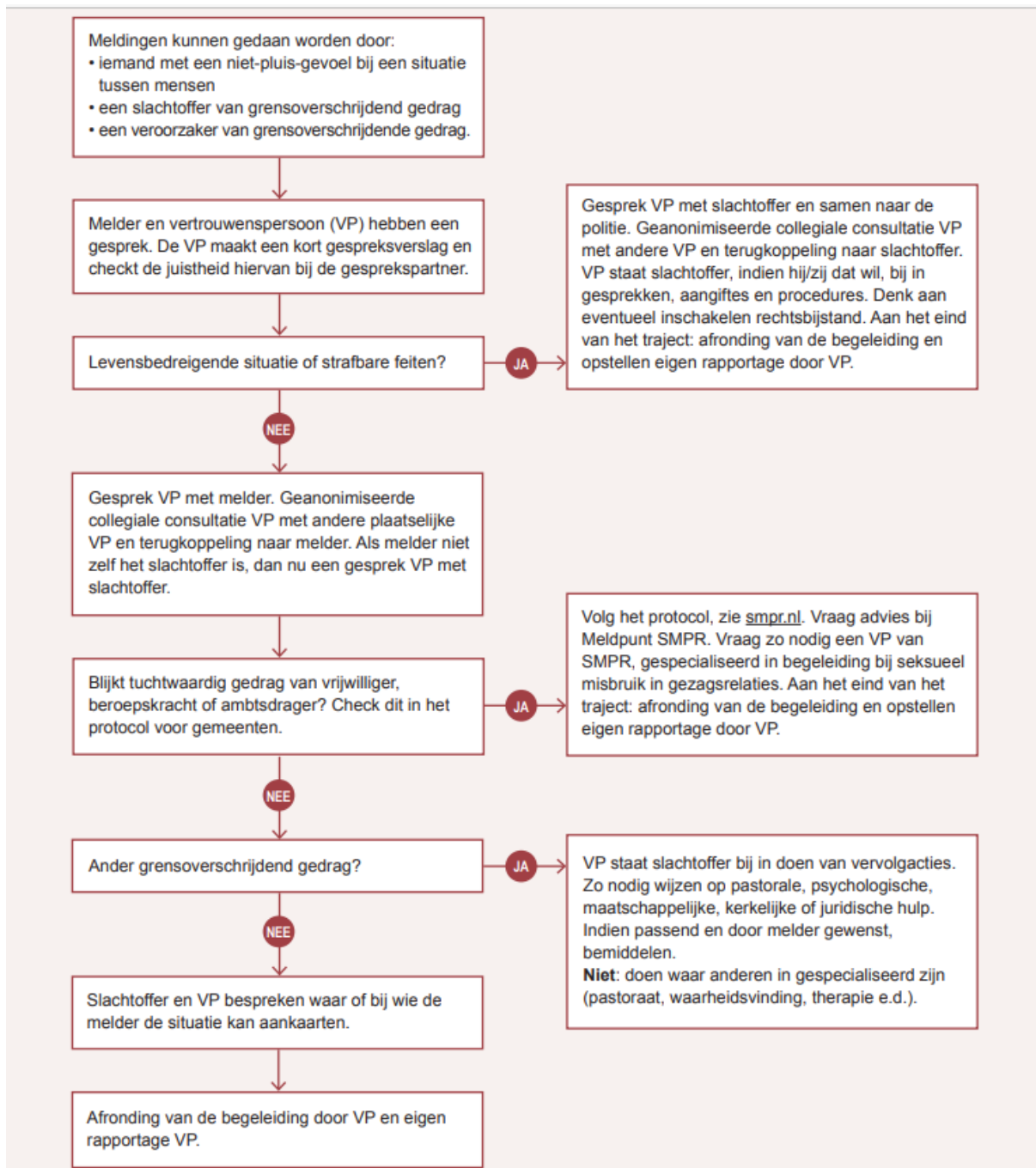
- alert zijn op en goed luisteren naar signalen uit de gemeenten van mogelijk misbruik/grensoverschrijdend gedrag.
- eerste aanspreekpunt en luisterende steun voor mensen uit de gemeenten die in vertrouwen iets kwijt willen over wat nu speelt of in het verleden heeft afgespeeld aan grensoverschrijdend gedrag.
- meedenken met de melder over eventuele aangiftes of klachtenprocedures en de melder daarin begeleiden.
- op verzoek en met instemming van de melder deze in bijzondere omstandigheden vertegenwoordigen.
- melders en anderen adviseren over mogelijke vervolgtrajecten.
- handelen volgens de protocollen en advies vragen bij het Meldpunt SMPR.
- zo nodig wijzen op pastorale, psychologische, maatschappelijke (Veilig Thuis, Slachtofferhulp, Bureau Jeugdzorg, plaatselijk maatschappelijk werk) kerkelijke (kerkelijk meldpunt SMPR) of juridische hulp (bijv. advocaat via Langzs).

Persoonlijke ontwikkeling en beleidsontwikkeling:

- volgen van relevante cursussen, bijwonen van (regionale) intervisiebijeenkomsten, studiedagen en vergelijkbare bijeenkomsten.
- bijhouden van een persoonlijke registratie.
- vanuit deze registratie jaarlijks rapporteren aan de kerkenraad waarbij omstandigheden en personen onherkenbaar zijn en waarbij de rapportage is voorzien van een analyse en zo nodig beleidsaanbevelingen.

4. Meldprotocol als handreiking voor vertrouwenspersonen bij een melding van grensoverschrijdend gedrag

Hieronder wordt beschreven hoe een vertrouwenspersoon met een melding kan omgaan:

Mogelijke signalen die kunnen wijzen op grensoverschrijdend gedrag (wees zorgvuldig, niet alles duidt op grensoverschrijdend gedrag):

- iemand wil niet meer met een activiteit meedoen en wil niet aangeven waarom.
- iemand wil niet meer met een persoon te maken hebben en wil niet aangeven waarom.
- iemand krijgt erg veel aandacht van iemand met een specifieke taak in de gemeente.
- iemand zondert zich regelmatig af met een ander gemeentelid.
- iemand wil graag alleen de crèche of een andere kinder- of jeugdactiviteit leiden.
- iemand praat vaak over onderwerpen die met seks te maken hebben.

Belangrijk is in ieder geval om naar je intuïtie te luisteren. Heb je twijfels, spreek die dan uit.

6. Aanbevelingen

Algemeen:

- Voor de keus van een vertrouwenspersoon kan gekozen worden voor iemand uit één van de eigen PKN gemeentes en/of een samenwerking te zoeken met andere gemeenten (bijvoorbeeld Zwijndrecht en Ridderkerk)
- Vanuit de PKN wordt aanbevolen dat alle vrijwilligers die met kwetsbare groepen werken een VOG overleggen. Dit kan pas verplicht worden gesteld wanneer hierover in de kerkorde een bepaling is opgenomen. De generale synode heeft hierover al wel geadviseerd in 2019. Wij adviseren de kerkenraden zich hierover te beraden en beleid op te maken en voor vrijwilligers met kwetsbare groepen alvast een VOG aanvraag te doen.

Procesmatig:

- Het document wordt vastgesteld door de (algemene) kerkenraad van Dorpskerk, Elim en Ark en de kerkenraad van de Open Hof.
- De individuele kerkenraden stemmen in met het document.
- De kerkenraden van de wijkgemeentes introduceren het document in de gemeentes. Dit kan ook gedelegeerd worden aan de commissie Veilige Kerk. Verdere informatie kan ingewonnen worden bij de commissie "Veilige Kerk".
- De (algemene) kerkenraad van Dorpskerk, Elim en Ark en de kerkenraad van de Open Hof starten gezamenlijk de sollicitatieprocedure en bekijken wie deze procedure uitvoeren (hierbij ook denken aan het budget). Ook hierin kan de commissie Veilige Kerk in eerste instantie wat betekenen.

Commissie Veilige Kerk:

Ab de Jong, Ark

Ad Dogger, Open Hof

Janneke Bruggeman - Los, Dorpskerk

Hans Quist, Elim

Bijlage:

Gebruikte afkortingen in Concept Veilige Gemeente (Eerst benoemd als Concept Vertrouwenspersoon)

GCKO Generale College voor de KerkOrde

LANGZS Landelijk AdvocatenNetwerk Gewelds- en ZedenSlachtoffers

PKN Protestantse Kerk in Nederland

SMPR Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties

VOG Verklaring Omtrent het Gedrag waaruit blijkt dat gedrag in het verleden geen bezwaar vormt voor het vervullen van een specifieke taak of functie in de samenleving

VP Vertrouwens Persoon